

UNESCAP TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI FORUMU VE KAĞITSIZ TİCARET HAFTASI TOPLANTI RAPORU

Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP) tarafından, 8-12 Haziran 2026 tarihleri arasında Bangkok'ta düzenlenen Ticaretin Kolaylaştırılması Forumu ve Kağıtsız Ticaret Haftası etkinliklerine katılım sağlanmıştır.

Kağıtsız Ticaret Haftası toplantıları marjında, Asya ve Pasifik'te Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaretin Kolaylaştırılması Çerçeve Anlaşmasına taraf ülkelerin katılımıyla, üst seviyedeki karar alma organı olan 5. Kağıtsız Ticaret Konseyi toplantısı ve akabinde tecrübe paylaşımı etkinliklerinin düzenlendiği eş anlı oturumlar gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz, anlaşmanın tarafı olmamakla beraber, toplantılara gözlemci statüsünde davet edilmiştir.

Toplantının açılış oturumunda, Tayland Dijital Ekonomi ve Toplum Bakanı tarafından, uluslararası ticaretin kesintisiz şekilde devam etmesi için standartların belirlendiği ve yasal altyapının oluşturulduğu, anlaşmaya taraf olunarak bu yönde adımlar atıldığı, bölgesel iş birliği ve entegrasyonun kritik olduğu, yapılacak tecrübe paylaşımlarının buna katkı sağlayacağı aktarılmıştır. ESCAP Genel Sekreterince, Ticaretin Kolaylaştırılması ve Kağıtsız Ticaret Haftası etkinliklerinin görüş alışverişi ve diyalog kurulması için bir platform oluşturduğu, yapay zekâ (YZ) ve dijitalleşme, sürdürülebilir kalkınma, iş birliği ve dayanışma konularının gündemde büyük yer tuttuğu belirtilmiştir. Uluslararası örgütlerin süreçte önemli olduğu ve ESCAP üyesi 50 ülkenin de anlaşmaya taraf olmasının beklendiği ifade edilmiştir. Asya Kalkınma Bankası (AKB) Başkan Yardımcısı tarafından, kağıtsız işlemlerin ve dijital sistemlerin önem kazandığı, bağlantısallık ve birlikte çalışabilirlik (interoperability) olmadan bu sistemlerin yetersiz kalacağı, yapay zekâ kullanımının her alanda arttığı bununla beraber bilgi güvenliğinin de unutulmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Yüksek Düzeyli panel oturumunda, Kırgızistan Ekonomi ve Ticaret Bakan Yardımcısı'na, denize çıkışı olmayan ülkelerin ticarete katılımında zorluklar yaşadığı, transit ticaretin kendileri için önemli olduğu, kurumlar arasında bilgi değişimi, prosedürlerin azaltılması, şeffaflık konusunda adımlar atıldıkları, kamu yönetiminde dijital dönüşümü amaçladıkları ifade edilmiştir. Devamında, Tayland Elektronik İşlemler Geliştirme Ajansı Başkanı tarafından, Tek Pencere Sistemi (TPS) kapsamında çalışmalar yapıldığının, ticari bilgiye ve bunların güvenliğine odaklandıklarının, AB standartlarının gözetildiğinin, YZ kullanımını artırdıklarının ve yasal çerçevenin hazırlandığının altı çizilmiştir. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) yetkilisi tarafından, sürdürülebilir bir ekonomi için tahmin edilebilir ve şeffaf ticari atmosfer yaratmanın gerekli olduğu, bu noktada dijitalleşmenin, risk analizinin, sağlık ve bitki sağlığı gibi sertifikaların, standartlar oluşturulmasının, entegrasyon ile bilgi değişiminin ön plana çıktığı aktarılmıştır. FIATA başkanı tarafından, jeopolitik gerilimlerin küresel tedarik zincirinde aksaklıklara sebep olduğu, kâğıt bazlı işlemlerin gecikmeler yaşattığı, süreçte elektronik sistemlerin öneminin arttığı fakat farklı formatların ve standartların sıkıntı yarattığı, ortak dil kullanan sistemlere ihtiyaç duyulduğu, KOBİ'lerin uyumunun desteklenmesi gerektiği, kamu ve özel sektör iş birliğinin kritik olduğu vurgulanmıştır. Kore Trade Network (Kore Tek Pencere Sistemi) Direktörü ise dijital koridorlar oluşturulmasının önemine değinmiş ve bilginin kesintisiz akışının sağlandığı takdirde sistemlerin işlevselliğinin artacağını ve mükerrer işlemlerin önleneyeceğini hatırlatmıştır. Buna ilave olarak, uluslararası iş birlikleri gerçekleştirdikleri, tecrübe ve bilgi paylaşımına hazır oldukları aktarılmıştır.

Takip eden oturumda, ESCAP temsilcisince, BM Dijital ve Sürdürülebilir Ticaretin Kolaylaştırılması Anketi kapsamında, ilk çalışmaların 2012'de bölgesel düzeyde başladığı ve bugüne değin sürdürüldüğü, DTÖ Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması'nın 60'dan fazla

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

önlemine ek olarak e-ticaret, KOBİ, yeşil dönüşüm, kadın girişimciliği gibi konuların da ankete derç edildiği, 48'i Asya Pasifik coğrafyasında olmak üzere 175 dolayında ülkenin ankete katılım sağladığı ifade edilmiştir. 2025 yılında altıncısı düzenlenen ankette görüldüğü üzere, bölgesel uygulama farklılıkları olduğu, iki yılda bir yapılan anketin 2023 yılı verileri dikkate alındığında uygulamada %5'lik bir artışın kaydedildiği, dijitalleşmenin ticaretin kolaylaştırılmasında büyük bir etken olmakla beraber, yapay zekanın süreçlere entegre edilmesiyle radikal bir değişimin yaşanmakta olduğu belirtilmiştir. AKB temsilcisi tarafından, otomasyonun süreçleri hızlandırıp maliyetleri düşürdüğü, YZ kullanımının ülkelerin kapasitesine bağlı olduğu, insan kaynağının ve yasal zemin hazırlanmasının belirleyici unsurlar olduğu aktarılmıştır. Azerbaycan Gümrük Komitesi Başkan Yardımcısı tarafından, stratejik bir unsur haline gelen YZ ile tedarik zincirinde kırılma noktalarının azaldığı, gümrük işlemlerinin hız kazandığı, YZ teknolojisinin gelecek için büyük fırsatlar yarattığı, modernizasyon çabalarının temel taşlarından birini oluşturacağı vurgulanmıştır. Ülkelerinde risk yönetimi, profil oluşturma, sınıflandırma, analiz amacıyla YZ kullanıldığı ve işlemlerde etkinliğin artırıldığı belirtilmiştir. Pekin Üniversitesinden katılım sağlayan panelist tarafından, yapay zekâ kullanımında yasal düzenlemeye gerek olduğu, bilginin güvenliği konusunda çekincelerin yaşandığı, hala insani müdahaleye ihtiyaç duyulduğu, yanlış bilgi üretimi riskinin bulunması nedeniyle karar mekanizmasında son yetkilinin insan olması gerektiği vurgulanmıştır. TradeTrust (Singapur Tek Pencere Sistemi) yöneticisince, güvenilir bilgi üretiminin ve bunun değişiminin önem arz ettiği, sistemlerin karşılıklı konuşabilmesi gerektiği, sorunsuz bir uluslararası ticaret ekosistemi oluşturmanın güven inşası ve hukuki düzenlemelerden geçtiği, bölgedeki diğer ülkeler ile entegrasyon çabalarının sürdüğü, iş dünyası ile yakın diyalogun itici güç olduğu ifade edilmiştir. AKB yetkilisi tarafından, kapasite farklılıkları nedeniyle ülkelerin hazır olma durumlarının da farklılık teşkil ettiğinin, sürece adaptasyonun zaman gerektirdiğinin, ekonomik koşulların da YZ'nin benimsenmesinde belirleyici bir unsur olduğunun, bölgesel etkileşimin ve diyalogun ülkelerin gelişme kaydetmelerini hızlandıracağına, iyi yönetim anlayışı çerçevesinde dijital altyapının kurulması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Sonraki oturumda, dijital yeniliklerin ticaretin kolaylaştırılması politikalarına etkisi tartışılmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) gümrük idaresi yetkilisince, Yeni Zelanda, Özbekistan ve ASEAN üyeleri ile elektronik sertifikalar konusunda iş birliği gerçekleştirildiği, süreçte farklı dijitalleşme seviyelerinin ve standartların olmasının zorluklar yarattığı, güvenlik endişelerinin ön plana çıktığı aktarılmıştır. Japon Dijital Ajansı temsilcisi tarafından, dijitalleşme çabalarında özel sektör ve kamu dayanışmasının gereklilik olduğu, e-fatura konusunda bunun iyi bir örneğinin sergilendiği belirtilmiştir. UN/CEFACT yetkilisi, pasaportlarda kullanılan veriler nasıl ki hızlıca el değiştiriyor ve farklı makamlar tarafından tanınıyorsa, ticari işlemlerde yer alan bilgilerin de hızlı şekilde doğrulanması gerektiğini vurgulayarak bu yolda özel sektör ve kamu idareleri arasındaki diyalogun belirleyici olduğu ifade edilmiştir. ASEAN temsilcisi ise Dijital Ekonomi Çerçeve Anlaşması'nın yakın zamanda tamamlandığını ifade etmiş, örgüt bünyesinde TPS, Gümrük Transit Sistemi, elektronik ödeme sistemi gibi dijitalleşme politikalarına değinmiştir.

10 Haziran 2026 tarihlerinde gerçekleşen panellerde, yeşil ve kapsayıcı ticaret, sürdürülebilirlik ve özellikle KOBİ'ler yönüyle dijitalleşmenin sürdürülebilir ticarete katkısı ele alınmıştır. Günün ilk sunumuna, UNCTAD temsilcisi tarafından ASYCUDA yazılımı hakkında bilgi verilmesiyle başlamıştır. Halihazırda 103 ülkede söz konusu yazılımın uygulandığı, yazılımın DTÖ Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması'nın maddeleri ile uyumlu çalıştığı basitleştirme, uyumlaştırma, standardizasyon ve dijitalleşme gibi 4 temel üzerine kurgulandığı anlatılmıştır. Devamında, International Trade Center (ITC) yetkilisince,

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI**

Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

KOBİ'lerin dezavantajlı gruplar arasında yer aldığı, çeşitli prosedürel engellerle boğuştukları, elektronik sistemleri kullanmaları konusunda yeterli kapasiteye sahip olmadıkları, onlara yönelik özel önlemlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Ülkemiz temsilcisinin panelist olarak katıldığı oturumda, Yeşil Mutabakat Eylem Planı ve Türkiye'nin yeşil dönüşüm çalışmalarına ilişkin sunum gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği'nin, 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) ile öngördüğü değişiklikler olduğu, ülkemizin de Gümrük Birliği neticesinde yakın ticari ve ekonomik ilişki içerisinde bulunduğu, sürece adaptasyonu sağlayacak bir yol haritası belirlemek üzere ilgili kurumlarla eylem planı hazırlandığı ifade edilmiştir. Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nın temel unsurları olan; Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), Yeşil ve Döngüsel Ekonomi, Yeşil Finansman, Temiz ve Güvenilir Enerji, Sürdürülebilir Tarım ile Akıllı ve Sürdürülebilir Ulaşım hakkında bilgi verilmiş olup SKDM faaliyetlerinin yakından izlendiği ve Dijital Ürün Pasaportu gibi uyum sürecine ilişkin çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

Panelde devamla, Tayland Elektronik İşlemler Geliştirme Ajansı yetkilisince, KTZ güvenliğine önem verildiği, yetki alanlarının tam doğru şekilde tespit edilerek sağlıklı bir koordinasyon sistemi kurulmasının önemine değinilmiştir. ESCAP temsilci tarafından, karbon emisyonunun çoğunun petrol ürünlerinden kaynaklandığı, yenilenebilir enerji kaynaklarına odaklanmasında fayda görüldüğü, karbon yönetim sistemi ile sürecin kontrol altına alınabileceği anlatılmıştır. GS1 yetkilisince, sınır geçişlerinde etkinliğin sağlanmasını teminen ticarete standardizasyonun ve elektronikleşmenin önemine dikkat çekilerek KOBİ'lerin taşıdığı handikaplar belirtilmiştir. Şanghay, CHC temsilcisi tarafından, liman işlemlerinde kullanılan dijital sistemlere değinilerek karbon salımının azaltılması amacıyla atılan adımlar vurgulanmıştır.

Geleceğin İnşa Edilmesi ve Yeni Nesil Ticaretin Kolaylaştırılması üzerine düzenlenen panelde, Doğu Timor temsilcिसince, elektronik sistemler üzerinde önemle durdukları ve TPS'nin süreçte büyük bir yer tuttuğu, ödemeler dahil olmak üzere sistemin çok boyutlu olarak yapılandırıldığı açıklanmıştır. Moğolistan yetkilisi tarafından, denize çıkışı olmayan ülkelerin daha büyük maliyet kalemleriyle karşılaştığı, sınır geçişlerindeki harcamaların gider kalemlerinin yarısını oluşturduğu, anlaşma kapsamında diğer üye ülkelerle iş birliği içinde süreçleri hızlandırılmaya çalıştıkları ifade edilmiştir. AKB temsilcisi tarafından, Orta Asya Bölgesel Ekonomik İş Birliği (Central Asia Regional Economic Cooperation-CAREC) çerçevesinde 11 ülke özelinde kapasite geliştirme faaliyetleri, teknik destek projeleri, tecrübe paylaşımı etkinlikleri, işlemlerin uyumlaştırılması çalışmalarının yürütüldüğü açıklanmıştır. UNECE yetkilisince, verinin eşyadan hızlı hareket ettiği, bu nedenle bilgi değişimine ayrı bir önem atfedilmesi gerektiği, süreçte BM standartlarının takip edilerek ortak bir dil yakalanacağı, sistem entegrasyon aşamalarının daha kolay ve hızlı şekilde tamamlanacağı ifade edilmiştir. İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) temsilcisi tarafından, 56 üyelerinin bulunduğu, birlikte çalışabilirlik ve uyumun gözetildiği, aksi takdirde işlemlerin sektöre uğrayacağı, ortak yasal bir çerçeve hazırlandığı ve bu eksende hareket edildiği belirtilmiştir. Uluslararası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce-ICC) yetkilisince, verilerin düzgün işlenebildiği takdirde verimliliğin artacağı, beyannamede yer alan bilgilerin birçoğunun farklı paydaşlardan temin edildiği, bu durumda kamu ve özel sektör dayanışmasının ön plana çıktığı, yapılan düzenlemelerden en çok etkilenen iş çevrelerinin karar alma süreçlerine katılımının sağlanarak yeni uygulamalara adaptasyonunun kolaylaştırılacağı hatırlatılmıştır.

Müteakip oturumda, yenilik (innovation) çalışmaları kapsamında ödül töreni gerçekleştirilmiştir. CHC ASTRON adlı Sınır Ötesi Dijital Güven Altyapısı Oluşturma, Küresel Dijital Ticaret İnovasyonunu Güçlendirme projesi birincilikle ödüllendirilmiştir. Çalışma,

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

blokszincir, yapay zekâ ve dijital kimlik (DID) teknolojilerini birleştirerek küresel ticaretteki yüksek maliyet, yavaşlık ve güven eksikliği gibi kronik sorunları çözmeyi amaçlamaktadır. Temel hedef; elektronik konşimento (eBL), karbon ayak izi takibi ve dijital ürün pasaportu (DPP) gibi alanlarda verilerin güvenli, şeffaf ve yapay zekâ tabanlı akıllı sistemlerle uyumlu şekilde uluslararası akışını sağlamaktır. İkincilik ödülü, Pakistan Tek Pencere (PSW) sistemi kapsamında geliştirilen Entegre Risk Yönetimi Sistemi için verilmiştir. Çalışma, mevzuat çerçevesinde tüm kurumları tek bir risk modülünde birleştirmekte, ticaret beyannamelerini yapay zekâ ile gerçek zamanlı analiz etmekte ve risk durumuna göre otomatik olarak (yeşil, sarı, kırmızı) hatlara yönlendirmektedir. Temel hedef, dijitalleşme yoluyla verimlilik ve denetim kalitesinin artırılmasıdır. Üçüncülük ödülü yine ÇHC Ticaret Zinciri Şeffaflığı Projesi için verilmiştir. Projede, dijital ürün pasaportu ve QR gibi uygulamalarla arz zinciri ve karbon ayak izinin takibi sağlanmaya çalışılmıştır. Pilot proje, tekstil sektöründe uygulanmış, üretim sürecinde oluşturulan QR koduna, kullanılan malzeme ve süreç bilgileri işlenmiş, böylece tüketicinin ürün künyesine ilişkin ayrıntılı bilgiye erişimi sağlanmıştır.

Günün son oturumunda, **CAREC Ülkelerinde Transit İşlemleri** hakkında AKB yetkililerince bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Azerbaycan, Gürcistan, Kırgızistan, Pakistan. Özbekistan ve Moğolistan arasında CAREC transit sisteminin kullanılmasına ilişkin mutabakat zaptı imzalandığı, Tacikistan ve Türkmenistan'ın da sürece dahil olmasının beklendiği ifade edilmiştir. Transit işlemlerinin hızlandırılması ve belge gerekliliklerinin azaltılması çabasının sürdürüldüğü belirtilmiştir. CAREC Advanced Transit System (CATS) oluşturulduğu, bilgi değişimini sağlamak üzere de Information Common Exchange (ICE) platformu kurulduğu aktarılmıştır. Batı'da kullanılan NCTS ve doğuda ASEAN ülkelerince kullanılan ASEAN Customs Transit System (ACTS) ile entegre edilmesinin hedeflendiği açıklanmıştır. Azerbaycan temsilcisi tarafından, orta koridor üzerinde bulunmaları nedeniyle çalışmalara önem verdikleri, NCTS üzerinden de işlemlerin yürütüldüğü, iki sistemi uyumlu şekilde kullanacakları anlatılmıştır. Gürcistan yetkilisi tarafından, transit işlemlerinde otomasyon ile mükerrer işlemlerin önlenmesinin, zaman kaybının engellendiğinin ve şeffaflığın artırıldığına altı çizilmiştir. Özbekistan temsilcisince, kontrollerin maliyet artışını beraberinde getirdiği, bu nedenle çoklu işlemlerin önlenerek ülkelerin ortak çalışmalarda bulunmasının önemi hatırlatılmış, uluslararası standartlar ekseninde birbiriyle uyumlu sistemler yaratmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur. ASEAN temsilcisi de örgüt bünyesinde kullanımda olan transit sistemi ACTS hakkında sunum gerçekleştirmiş, bürokrasinin dijitalleşmeyle beraber en aza indirildiğini, etkinliğin artırıldığını, eşyanın hareketinden önce gerekli bilgilerin temin edildiğini, işlemlerin devamlılığının ülkelerin birbirine duyduğu güvene dayalı olduğunu vurgulamıştır.

11 Haziran 2026 tarihinde gerçekleşen interaktif oturumlardan **Tek Pencerenin Asya'da Birlikte Çalışabilirliği** teması altında, Tek Pencere Sistemlerinin birlikte çalışabilirliğinin, ticaretin dijitalleştirilmesinde kolaylaştırıcı olduğu, verimlilik, şeffaflık ve maliyet düşürmede önemli kazanımlar sunduğu, ülke içinde koordineli sınır yönetimini desteklerken, güvenli ve sorunsuz sınır ötesi elektronik veri alışverişini de mümkün kıldığı vurgulanmıştır. ESCAP tarafından, İslam Kalkınma Bankası (IsDB) desteğiyle uygulanan Asya'da Ticaretin Dijitalleşmesini Geliştirme projesi kapsamında, hazırlanan yol haritası ile tavsiyeler, mevcut işlemlerde karşılaşılan zorluklar ve TPS'lerin birlikte çalışabilirliğini güçlendirmek için atılacak adımlar anlatılmıştır. Ayrıca, Endonezya ve Pakistan'da uygulanan pilot projeler hakkında ülke temsilcilerince sunumlar gerçekleştirilmiş bu doğrultuda yapılan çalışmalar aktarılmıştır.

Elektronik Dokümanların Orta Asya'da Karşılıklı Tanınması konulu oturumda, ESCAP danışmanlarınca, e-fatura konusunda projeler geliştirildiği, ülkelerin yasal

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

çerçevelerinin uyumlaştırıldığı, tek tip formatın belirlendiği, kağıtsız bir ticaret sistemi oluşturmak üzere platformlar hazırlandığı ifade edilmiştir. Japonya temsilcisi tarafından, gümrük idarelerinin farklı pratiklerinin sorun yaratmaya gebe olduğu, veri değişimi gerçekleştirilmek isteniyorsa standartların gözetilerek entegrasyon sağlanabileceği ya da karşılıklı tanıma anlaşmalarına ihtiyaç duyulduğu anlatılmıştır. UNCITRAL yetkilisince operasyonlarda vergi ve maliye otoritelerinin ön plana çıktığı, söz konusu idarelerin ve düzenlediği belgelerin uyumunun AB’de tartışıldığı, geçmişten getirdiğimiz kültürel kodların şu anki sorunların temelini oluşturduğu, doğu ve batı ülkelerinin farklı yaklaşımlar sergilediği, ortak politikalar ve oluşturulacak algoritmalar ile problemlerin aşılabileceği belirtilmiştir. GİZ temsilcisince, orta koridor boyunca ticaretin kesintiye uğramadan devam etmesinin önemi hatırlatılmış, sağlık sertifikaları, geçiş belgeleri, demiryolu ve karayolunda kullanılan konşimentoların elektronikleştirilmesiyle büyük ivme kazanılacağı, bazı pilot projeler sayesinde ilk adımların atıldığı, belge ve maliyetlerin azaltılmasıyla transit hacminin artacağı, süreçte e-imzaların ve belgelerin tanınırlığının sağlanmasının önemli köşe taşlarından birini oluşturduğu açıklanmıştır.

Dijital Ticaret Anlaşmalarında Yapay Zekâ konulu oturumda, Büyük Mekong Alt Bölgesi ekonomileri olan Kamboçya, Çin, Laos, Myanmar, Tayland ve Vietnam’ın dijital ticaret müzakerelerinde, yapay zekayla ilgili hükümleri ve ulusal uygulamaları nasıl yönetilebileceğine ilişkin stratejiler ele alınmıştır. Bu kapsamda; yapay zekanın ticari işlemlere entegre edilmesinin bir zorunluluk haline geldiği ancak öncesinde paydaşlara güven sağlanması için yasal bir temele bağlaması gerektiği belirtilmiştir. Yapay zekanın, blokzincir gibi diğer teknolojiler ile birlikte çalışması, bir diğer deyişle YZ tarafından oluşturulan veri analizinin doğruluğunun blokzincir ile denetlenmesinin önemi vurgulanmıştır.

Aynı gün gerçekleştirilen **Sınır Ötesi Ticaretin Yapay Zekâ Destekli Dijital Dönüşümü** oturumunda ise, YZ yönetişimi yoluyla sınır ötesi güvenin oluşturulması ve pratik yapay zekâ uygulamalarıyla iş birliğinin geliştirilmesi ele alınmıştır. Bu kapsamda; konuşmacılar, Asya-Pasifik bölgesindeki gümrük, lojistik, ödeme ve koordinasyon süreçlerinde yapay zekanın kullanılmasındaki zorlukları ele almış dijital, akıllı ve sürdürülebilir sınır ötesi ticareti ilerletmenin yolları tartışılmıştır.

Müteakip oturumda, **Ulusal Dijitalleşme ve Sınır Ötesi Güven** teması altında Guatemala temsilcisi tarafından, dijitalleşme çalışmalarının 2014 yılında başlatıldığı, gümrükleme işlemlerinde hız ve etkinlik sağlandığı, hava ve denizyolundaki elektronikleşme çabalarının sürdürüldüğü, bilginin anlık izlenebildiği böylece paydaşlar arası güvenin inşa edildiği anlatılmıştır. Sonrasında, Sri Lanka yetkilisince ASYCUDA sisteminin kullanıldığı, elektronik olarak kayıt, beyan ve ödeme işlemlerinin tamamlandığı, kurumlar arasında bilgi değişiminin sistemler üzerinden yürütüldüğü, risk yönetiminde dijital imkanlardan yararlanıldığı ifade edilmiştir. Buna ek olarak, 2024 yılından bu yana bağlayıcı tarife bilgisi verildiği, Mayıs 2026 itibarıyla da kıymet ve menşenin sürece dahil edildiği aktarılmıştır. Tacikistan yetkilisi, TPS sayesinde ihracat, ithalat ve transit işlemlerinde otomasyona gidildiğini, 121 farklı dokümanın üretildiğini, sistem üzerinden ödeme yapma imkanının da bulunduğunu, UN/CEFACT standartlarının gözetilip kullanıldığını belirtmiştir. Süreçte özel sektörle beraber çalışmalar yürütülmesinin yanı sıra başta Özbekistan olmak üzere bölge ülkeleriyle entegrasyon konusunda da çaba harcandığı ve ortak çalışma zemini geliştirildiği, ilk olarak menşe belgelerinin değişiminin tamamlandığı, farklı dokümanlar için ise faaliyetlerin devam ettiği vurgulanmıştır.

12 Haziran tarihinde gerçekleştirilen interaktif oturumlardan **Kağıtsız Ticarete İyi Uygulama Örnekleri** konulu toplantıda, Hong Kong, ÇHC temsilcisi güçlü bir ticaret sistemi yaratmanın yolunun dijital güvenden geçtiğini, birlikte çalışmanın kritik olduğunu, farklı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

sistemlerin konuşabilmesi için Açık Anahtar Altyapısına (Public Key Infrastructure-PKI) ihtiyaç duyulduğunu, böylece işlemlerin hız kazanacağını açıklamıştır. UN/CEFACT yetkilisi tarafından, elektronik imza sayesinde sistemlerin sorunsuz bir şekilde entegre edileceği, bununla beraber zaman alacak işlemler olduğu, ülkelerin birbirine güven duymadan işlemlerin tamamlanamayacağı, herkesin kendi elektronik sistemini kurduğu, kendi kontrollerini yaptığı bir ortamda ticari faaliyetlerin aksayacağı, ikili anlaşmalarla problemin aşılamayacağı zira çok fazla sayıda benzeri anlaşmaya ihtiyaç duyulacağı, bunun yerine uluslararası örgütler bünyesinde bu işlemlerin yürütülmesinin büyük katkı sağlayacağı anlatılmıştır. Asya PKI Konsorsiyumu temsilcisi ise ticarete sadece belgelerin paylaşılmadığını, hassas verilerin de karşı tarafa aktarıldığını, bu nedenle kullanılan teknolojinin tarafsızlığına ihtiyaç duyulduğunu, UNCITRAL tarafından çizilen çerçevenin takip edilmesinin önemi hatırlatmıştır. UN/CEFACT temsilcisince, sahte veri üretmenin artık daha kolay olduğunun, teknolojik olanaklar ile bilginin doğruluğunun teyit edilebildiğinin, UN Global Registrar Information Directory (GRID) tarafından bilginin gerçekliğini kontrol eden otoritelerin listelendiğinin, bu sayede şüphelerin ortadan kaldırıldığının ve daha güvenli bir ticaret ekosistemi kurulduğunun altı çizilmiştir.

Avrasya'da Dijital Ticaret Teknolojileri oturumunda; Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU) ve ESCAP üye devletlerinin ticaretin dijitalleştirilmesini nasıl şekillendirdiği, dış ticaret ve lojistik prosedürlerinin elektronikleştirilmesi, dijital ticarete denetim, ürünlerin izlenebilirliği, elektronik belge değişiminin uygulanması, dış ticarete blok zincir ve akıllı sözleşmelerin geliştirilmesi başlıkları ele alınmış ve ülkeler tarafından tecrübe paylaşımları gerçekleştirilmiştir.

Ticaretin Dijitalleştirilmesinde BM Araçları temasıyla gerçekleştirilen oturumda, 177 ülkenin katıldığı BM Dijital ve Sürdürülebilir Ticaretin Kolaylaştırılması Küresel Anketi'nin kapsamının genişlediği, TKA'dan 62 önlemin bulunduğu, ayrıca, KOBİ, tarım, kadın girişimciliği, e-ticaret, yeşil dönüşüm gibi konuların ankete dahil edildiği, YZ konusunun entegre edilmesi konusunda tartışmaların sürdüğü, anket analiz sonuçlarına ve daha fazlasına Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaret Veritabanı (<https://www.digitalizetrade.org/>) üzerinden ulaşılabileceği, DTÖ ve UNCITRAL iş birliği ile Sınır Ötesi Kağıtsız Ticaret kitapçığının hazırlanarak (https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/paperlesstrade2022_e.pdf) yayımlandığı ve konu hakkında yapılacak çalışmalarda ülkelere yol gösterebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, ESCAP bünyesinde geliştirilen yapay zekâ destekli Trade Intelligence and Negotiations Advisor (TINA) platformunun (<https://tina.trade>), serbest ticaret anlaşmaları müzakerelerinde faydalı olabileceği, mevcut tarifeler, tarife dışı engeller, ticaret hacmi vb. konuların program aracılığıyla analiz edilebileceği açıklanmıştır.

Son interaktif oturum olan **Sınır Ötesi Kağıtsız Ticarete Tek Pencere Sistemi** konusu altında, Dünya Bankası temsilcisince, Pasifik bölgesinde Tek Pencere uygulama istatistikleri aracılığıyla mevcut durum analizi yapılmış ve konuya ilişkin geliştirdikleri “e-learning” sistemi (Çevrim içi Tek Pencere Kursu) hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre; 140'den fazla ülkenin ulusal Tek Pencere Sistemlerini geliştirdikleri, BM Dijital ve Sürdürülebilir Ticaretin Kolaylaştırılması Küresel Anketi 2025 verilerine göre küresel uygulama oranının %60 olduğu ancak hala kurumsal, teknik, yasal, finansal kapasite ve kâğıda dayalı iş süreçleri sebebiyle zorluklar yaşandığı anlatılmıştır. Bu engelleri aşmak için Çevrim içi Tek Pencere kursu düzenlendiği, bu kursun ülkelerin Tek Pencere Sistemlerini geliştirmelerine ve ticareti kolaylaştırma hedeflerine ulaşmalarına destek olmak üzere tasarlandığı bildirilmiştir.